

Vesa Vuorenkoski

15.2.2021

Dnro 001/81/2021

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen tiistaina 16.2.2021 klo 12.15

HE 222/2020 vp eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta

Akava kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä kilpailukieltosääntöjen muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan, että velvollisuus maksaa työntekijälle korvausta kilpailukieltosopimuksesta ulotetaan koskemaan kaikkia kilpailukieltosopimuksia eli myös sellaisia kilpailukieltosopimuksia, joissa on sovittu enintään kuuden kuukauden kilpailukiellosta. Akava kannattaa ehdotusta.

Hallituksen esityksen perustelut

Akava on esittänyt yksityisen sektorin työntekijöiden kilpailukieltokorvausten saattamista pohjoismaiselle tasolle. Hallituksen esityksessä ehdotettu malli on linjassa työmarkkinajärjestöjen tekemän valmistelun ja Akavan tavoitteiden kanssa.

Akava arvioi, että ehdotettu korvausvelvollisuus yleisenä periaatteena edistää kilpailukieltosopimusten edellytysten tarkempaa harkintaa ja vähentävän erityisesti työsopimuslaissa säädettyjen edellytysten kannalta kyseenalaisimpia kilpailukieltosopimuksia. Asian valmistelun aikana korvausvelvollisuuden vaikutuksia arvioivat samoin myös ulkopuoliset asiantuntijat.

Huomioita hallituksen esitykseen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työnantajan on maksettava sovitulta rajoitusajalta työntekijälle korvaus, joka on 40 prosenttia palkasta silloin, kun rajoitusaika on enintään 6 kuukautta ja 60 prosenttia palkasta silloin, kun rajoitusaika on tätä pidempi. Hallituksen esityksessä ei ole perusteltu erilaista korvaustasoa mitenkään.

Ehdotettu korvausmalli tasapainottaa työntekijän ja työnantajan välistä suhdetta, johon jää kuitenkin edelleen epätasapainoisia elementtejä, jotka tuovat merkittävää etua työnantajalle. Esityksessä ehdotetaan työnantajalle sopimuksen irtisanomismahdollisuutta, kun taas työntekijälle ei esityksessä ehdoteta irtisanomisoikeutta lainkaan. Toiseksi kilpailukieltosopimukseen jää edelleen työnantajille hyvin edullinen ja työntekijälle kalliiksi tuleva sopimussakon mahdollisuus,

joka voi voimassa olevan 3. momentin säännöksen mukaan olla 100 % kuuden kuukauden palkasta. Sopimussakon suuruus pitäisi rajoittaa enintään samansuuruiseksi kuin työntekijän saama korvaus on.

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi aiempaa 5 § 1 momentin epätarkoituksenmukaista sanamuotoa kilpailukieltosopimuksen määrittelyssä. Kilpailukieltosopimus määritellään 1 momentissa sopimukseksi, joka rajoittaa työntekijän oikeutta tehdä työsopimus työsuhteen päättymisen jälkeen alkavasta työstä kilpailevaa toimintaa harjoittavan työnantajan kanssa. Työsopimus tehdään käytännössä usein kuukausia ennen varsinaisen työnteon aloittamista, eikä pelkkä työsopimuksen tekeminen voi aiheuttaa lain tarkoittamaa haittaa työnantajalle. Sanamuodon tulisikin koskea tarkoituksensa mukaisesti työn tekemistä, ei sopimuksen tekemistä. Lain tarkoituksenahan on, ettei kilpailukieltosopimuksella voi sopia laajemmasta kilpailevan toiminnan rajoittamisesta kuin kilpailevan toiminnan kiellosta seuraa. Tätä koskeva täsmennys olisi syytä huomioida eduskunnan käsittelyssä.

Sopimuksen mitättömyys

Käytännön ongelmia syntyy joskus työnantajan ja työntekijän välillä kilpailukieltosopimusten mitättömyydestä. Sopimuksen mitättömyyden ei pidä koitua työsuhteen heikomman osapuolen vahingoksi, vaikka kilpailukieltosopimus olisi alun perin tehty lain vastaisesti ilman erityisen painavaa syytä. Tällainen tilanne olisi työlainsäädännön perusperiaatteen, eli heikomman suojan, vastainen. Työnantajalla tulee olla korvausvelvollisuus joka tapauksessa. Työnantajan, jonka aloitteesta kilpailukiellosta on sovittu ja joka on sopimussuhteen vahvempi osapuoli, ei tule voida edukseen vedota jälkeensä kilpailukiellon mitättömyyteen.

Siirtymäsäännös

Ehdotettavan siirtymäsäännöksen mukaan uutta sääntelyä ei sovellettaisi sellaisiin ennen lain voimaantuloa sovittuihin yli kuuden kuukauden kilpailukieltosopimuksiin, joissa sovittu voimassa olevan lain mukainen kohtuullinen korvaus on jo maksettu tai sitä on alettu maksaa. Käytännössä tällöin on useimmin kirjattu kilpailukieltotehtoon korvauksen sisältyvän palkkaan, ilman todellista vaikutusta palkan suuruuteen. Siirtymäsäännös tulisi kirjata siten, että näissä tapauksissa ennen lain voimaantuloa sovitun kohtuullisen korvauksen tulisi olla yksilöitävissä oleva erillinen korvaus ja vastata vähintään uuden lain mukaista korvausta.

Kilpailukieltosopimusten käytön seuranta

Akavan mielestä on selvää, että Työ- ja elinkeinoministeriön tulisi vastaisuudessa seurata tarkemmin työmarkkinoiden erilaisten käytäntöjen yleistymistä ja selvittää näitä trendejä. Kilpailukieltoja

koskeva tilanne on seurausta osin siitä, että ministeriö ei ole ollut ajan tasalla kehityksestä, eikä tehnyt riittäviä selvityksiä. Tähän viittasi myös lainsäädännön arviointineuvosto lausunnossaan. Hallituksen esityksessä vieritetään vastuu tulevaisuuden selvitystyöstä ammattiliittojen tehtäväksi. Tätä työtä Akava tekee jäsenjärjestöjensä kanssa vaikuttamistyönsä tueksi joka tapauksessa, mutta se ei poista ministeriön vastuuta tuntea työmarkkinoiden käytäntöjä ja teettää relevanttia tutkimusta työmarkkinasektorilla.

Akava ry:n puolesta

Vesa Vuorenkoski
yhteiskunta-asioiden päällikkö